

Tarjolla on sitä kiellettyä hedelmää

Intertekstuaalisuus ja metafora Erika Vikmanin kappaleessa *Syntisten pöytä* (2020)

Elina Peltonen

Kandidaatintutkielma

suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Humanistinen tiedekunta, suomen kieli

Elina Peltonen

***Tarjolla on sitä kiellettyä hedelmää* — intertekstuaalisuus ja metafora Erika Vikmanin kappaleessa *Syntisten pöytä* (2020)**

Sivumäärät: 31 sivua

Tarkastelen tässä tutkielmassa intertekstuaalisuuden ja metaforan esiintymistä, vaikutusta ja merkitystä Erika Vikmanin teoksessa *Syntisten pöytä* (2020). Pyrin selvittämään niiden roolia tekstin merkityksen rakentumisessa diskurssianalyysin keinoin. Näkökulmaksi olen rajannut kohdetekstissä esiintyvän avoimen eli eksplisiittisen intertekstuaalisuuden ja retorisia keinoja toimivat metaforat ja muut kielikuvat. Lähteinä olen käyttänyt pääsääntöisesti aiempia intertekstuaalisuuden ja metaforan tutkimuksia, kandidaatintutkielmia ja pro graduja sekä Auli Viikarin teosta *Intertekstuaalisuus — suuntia ja sovelluksia* (1991) ja Lauri Harvilahden teosta *Metafora: ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin* (1992). Käytän tutkielmassani laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen keinoja. Tutkielmani tarkoituksena on keskittyä kohdetekstin rakenteeseen, jolloin tutkimuksen luonne oli lähes puhtaasti kvalitatiivinen.

Rakenteellisesti päädyin käymään intertekstuaalisuutta läpi säkeistö säkeistöltä, mutta metaforan tutkimuksen jaoin laajempiin kokonaisuuksiin. Pohdin erityisesti Raamatun roolia kohdetekstin merkityksen rakentumisessa, sillä uskoin sillä olevan laaja rooli teoksen subtekstinä.

Hypoteesini tutkimusta suorittaessani oli, että intertekstuaalisuudella ja metaforalla on suuri vaikutus tekstin tarkoituksen syntymisessä ja että tekstin tulkinta on pitkälti riippuvainen Raamatun kontekstin tuntemisesta. Hypoteesini osoittautui myös laajalti oikeaksi, sillä ymmärtääkseen tekstin kokonaisuudessaan tarvitsee pohjatietoa Raamatun sisällöstä.

Avainsanat: metafora, intertekstuaalisuus, diskurssianalyysi, lyriikka

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Tutkimuskysymykset, taustat ja aineisto	6
2.1 Aineisto	6
2.2 Raamatun rooli suhteessa aineistoon	9
3 Tutkimusala- ja menetelmät	10
3.1 Intertekstuaalisuus	10
3.2 Metafora	11
3.3 Diskurssintutkimus	13
3.4 Populaarimusiikin tutkimus	14
4 Intertekstuaalisuuden analyysi	16
5 Metaforan analyysi	23
5.1 Metaforat fokustekstissä	23
5.2 Raamatulliset metaforat	24
6 Päätelemät	26
Lähteet	28

1 Johdanto

Runouden ja lyriikan merkitys yhteiskunnassa on ollut jo vuosisatojen ajan mittava. Lyriikka on puhutellut ihmisten tunteita aina antiikin Kreikan sankaritarinoista nykypäivän populaarikulttuuriin saakka. Lyriikan rooli tarinankertojana ja ilmiöiden ja tunteiden kuvaajana on kiistaton. Vuosisatoja vanhat kertomukset inspiroivat edelleen moderneja tekstejä. Intertekstuaaliset viittaukset teksteissä sitovat sen muihin teksteihin ja sitä kautta yhä osaksi laajempaa tekstien välistä diskurssia.

Intertekstuaalisuus tarkoittaa yksinkertaistetusti tekstissä olevia viittauksia muihin teksteihin (Viikari, 1991: 16). Teksti keskustelee muiden tekstien ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Intertekstuaalisia viittauksia löytyy monista teksteistä, mikä tekee intertekstuaalisuudesta kiinnostavan näkökulman tutkimukseen.

Lyriikassa on myös kautta aikojen hyödynnetty metaforaa kerronnan välineenä. Metaforalla tarkoitetaan kahden toisiinsa liittymättömän asian vertaistamista (Koski 1991: 13). Moni arkinen ilmaisu joita emme edes miellä metaforiksi ovat kuitenkin löytäneet tiensä kieleemme sitä kautta (VISK § 454). Metafora ilmiönä on mielenkiintoinen tutkimuksen kohde, sillä sen tunteminen auttaa näkemään kielen rikkauden.

Tässä tutkielmassa keskityn Erika Vikmanin Janne Rintalan ja Kaisa Korhosen sanoittamaan *Syntisten pöytä* -teoksessa esiintyvään intertekstuaalisuuteen ja metaforaan. Erika Vikman on tunnettu suomalainen laulaja, joka nousi suuren yleisön tietoon vuonna 2020, osallistuessaan Uuden Musiikin Kilpailuun kappaleellaan *Cicciolina*. Sitä ennen Vikmanilla oli takanaan jo uraa musiikin parissa, josta näyttönä toimii esimerkiksi Vikmanin vuoden 2016 tangokuningatar-voitto. *Syntisten pöytä* on Vikmanin listasijoituksiltaan suosituin sooloteos, joten sen valikoiminen tutkimuskohteeksi tuntui luonnolliselta (Suomen virallinen lista, Ifpi ry, 2025).

Musiikki on olennainen osa monen elämää ja sitä kuulee lähes kaikkialla. Lyriikan tutkimus on tärkeää, sillä lyriikka, kuten muukin kirjallisuus, heijastaa usein yhteiskunnassa vallalla olevia arvoja ja näkemyksiä. Artikkelini *Tulenkantajista tubettajiin — runous muuttuu mutta on*

voimissaan (2020) kirjailija ja kotimaisen kirjallisuuden professori Vesa Haapala pohtii runouden yhteiskunnallisia vaikutuksia. Haapala uskoo, että runoudelle on ollut ja tulee aina olemaan tarvetta, sillä runous tarttuu elämän peruskysymyksiin ja kiteyttää olennaisuudet niistä. Lyriikka toimii viestinnän muotona, jonka tutkimus on tärkeää siksi, jotta voisimme ymmärtää, mitä se kertoo elämästä juuri sillä hetkellä.

2 Tutkimuskysymykset, taustat ja aineisto

Mä lupaan, että on hauskeempaa meil, jotka löytää syntisten pöytään. Pop-artisti Erika Vikmanin kappale maanittelee kuulijaa liittymään jätettyjen, petettyjen, eronneiden ja karanneiden seuraan, syntisten pöytään, jonne sinullekin on varattu paikka. Yksi kappaleen kirjoittajista, Janne Rintala, kuvaa popmusiikin olleen kautta aikojen diskurssissa uskonnon kanssa (Kokkonen, *Voice.fi*, 2021). Tutkielmassani pyrin vastaamaan näihin kysymyksiin

1. Mikä on intertekstuaalisuuden rooli *Syntisten pöydän* tarinankerronnassa?
2. Mitä tekstillä halutaan viestiä?
3. Miten metaforien käyttö vaikuttaa tekstin merkityksen tulkintaan?

Vastaamalla näihin tutkimuskysymyksiin pyrin syventämään ymmärrystä tutkimusaineiston tarinankerronnasta ja sen eri vivahteista ja ulottuvuuksista. Hypoteesini tutkielmaa tehdessäni on, että tutkimusaineisto nojaa vahvasti kerronnassaan metaforaan ja intertekstuaalisuuteen, jolloin subtekstin tunteminen on oleellista kappaleen täyttä ymmärrystä varten. Subtekstillä tarkoitetaan tekstejä, joihin fokustekstissä eli tutkimuksen kohteena olevassa tekstissä intertekstuaalisesti viitataan. Uskon, että Raamatulla on oleellinen rooli tutkimusaineiston tarinankerronnassa. Hypoteesini on myös, että teos pyrkii retoristen keinojen avulla viestimään sanomaa itsensä hyväksymisestä ja inhimillisestä epätäydellisyydestä.

2.1 Aineisto

Tutkimusaineistonani käytän Erika Vikmanin kappaletta *Syntisten pöytä* (2020). Kappaleen ovat sanoittaneet Kaisa Korhonen ja Janne Rintala. Sävellysprosessiin on osallistunut myös Mika Laakkonen. Vikman kuitenkin osallistuu myös itse tuotantoprosessiin jolloin myös hänen äänensä tulee kuuluviin kappaleen kontekstissa ja tuotantovaiheessa. Kappale on julkaistu Warner Music Finlandin ja Mökkitie Recordsin toimesta.

Rintala kuvaa Vikmanin tuotannon keskustelevan paljon sen kanssa, mikä on syntiä ja mikä on soveliasta, josta kappaleen tematiikka sai myös alkunsa. Rintalan mukaan pop-musiikki on aina ollut jonkinlaisessa diskurssissa uskonnon kanssa (Kokkonen, *Voice.fi*, 2021).

Kappaleessa esiintyvä diskurssi, eli toisin sanoen intertekstuaalisuus Raamatun sisällön

kanssa tekee *Syntisten pöydästä* tekstinä moniulotteisen, joten rajasin aineiston yhteen, sisällöltään laajaan kokonaisuuteen. Kappale on julkaistu vuonna 2020, toisena singlenä Vikmanin 2021 julkaistulle nimikkoalbumille. Albumi käsittelee seksuaalisuuden, naisellisuuden ja yksinäisyyden teemoja, joiden kanssa *Syntisten pöytä* myös keskustelee. Vuonna 2021 levyn julkaisun aikaan Vikman avasi tavoitteitaan artistina *Gloria*-lehden haastattelussa (Salmi 2021). Hän haluaa tuotannollaan kertoa sanomaa itsensä hyväksymisestä, vapautumisesta ja nautinnosta. ”Nautinnon puolesta päähän nostan seppeleen”, laulaa Vikman levynsä ensimmäisellä singlellä *Cicciolina* (2020).

Tutkimusaineistoa käsitellessä ja lukiessa tarkoituksenmukaisena olen pitänyt syventymistä tekstissä selkeästi erottuviin intertekstuaalisiin viittauksiin ja metaforiin. Tekstissä esiintyvät intertekstuaaliset viittaukset ja metaforat aukeavat jokaiselle lukijalle eri tavalla riippuen lukijan lähtökohdista, kulttuurikonteksteista ja muista ympäristöistä, joten näiden tarkka rajaus on haasteellista. Mahdollisia subtekstejä on useampia ja viittauksia muihin populaarikulttuurin ilmiöihin voi löytyä useista eri lähtökohdista tekstissä. Subtekstillä tarkoitetaan intertekstuaalisuuden tutkimuksessa tekstiä, johon toinen teksti viittaa (Viikari 1991: 21). Tutkimusaineiston tarkkailussa päätin ottaa rajatummaksi näkökulmaksi Raamattuun liittyvät intertekstuaaliset viittaukset vähentääkseni intertekstuaalisuuden tutkimukseen liittyviä tulkinnanvaraisuuksia. Olen valinnut tutkimuksessani kuitenkin eritellä tekstistä löytyvät viittaukset, jotka eivät ole Raamatusta, mutta ovat muuten tunnettuja intertekstuaalisia viittauksia muuhun populaarikulttuuriin. Metaforan tutkimuksessa rajasin tutkimuksen ulkopuolelle vakiintuneemmat idiomit tai ilmaisut, jotka ovat saaneet alkunsa metaforan muodossa (VISK § 454). Tutkimusaineiston tekstimuotoisena versiona toimii Vikmanin levyn marraskuussa 2021 julkaistu vinyyliversio, jonka kansista löytyy jokaisen kappaleen sanoitukset ja tekijät. Olen litteroinut kannesta löytyvän tekstin tutkimusaineiston esittelyä varten.

Syntisten pöytä (Warner Music Finland, Mökkitie Records, 2020)

Kun et jaksa enää esittää mitään

Kun et suuta pysty supussa pitää

Tule luoksemme pöytä on jo katettu

Tääl ei tarvii pelkää maailman loppuu

Ja silmät nopeasti hämärään tottuu

Tänne ennenkin katseilta on paettu

Tarjolla on sitä kiellettyä hedelmää

Se mikä tapahtuu täällä

se tänne jää

Jätettyjä petettyjä eronneita karanneita

langenneita ratkenneita sisimpänsä salanneita

Mä lupaan että on hauskeempaa meil

jotka löytää syntisten pöytään

Kiusattuja tuomittuja perintönsä juhlineita

Kivipohjaan pudonneita kirottuja tuhlareita

Mä lupaan että on hauskeempaa meil jotka

löytää syntisten pöytään

Kun et kaipaa sääliä etkä saarnaa

tai et jaksa täydellisyyden taakkaa

tule luoksemme leipä on jo murrettu

Meit on täällä sekava seurakunta

Sellaisena kun oot sun pitää tulla

Mun viereen on paikka sulle varattu

Jos joku teistä on niin

synnitön ja kunnollinen

heittäköön päällemme

tänne sen ensimmäisen kiven

*Jos valtasi ois —
 en portiltas käännyttäis ketään pois
 Kai vastauksen saan —
 kun kerran me vielä tavataan*

2.2 Raamatun rooli suhteessa aineistoon

Raamattu on eittämättä yksi maailman tunnetuimpia kirjallisia teoksia. Raamatulla on myös kirjallisena teoksena erityisasema, sillä se toimii myös kristinuskon pyhänä kirjana, muodostaen uskon opillisen ja hengellisen pohjan ja perustan. Raamatun rooli suomen kielen kehityksessä on kiistaton, sillä 1600-luvun alussa Kuningas Kaarle IX käskystä perustettiin raamatunkäännöskomitea, jonka pääasiallinen tehtävä oli kääntää Raamatun tekstit puhtaalla suomen kielellä, jota kaikki kykenisivät ymmärtämään. Komitean jäsenet pyrkivät luomaan käännöksistä kieliopeltaan ja oikeinkirjoituksiltaan yhdenmukaisia. On siis todettavissa, että suomen kielen varhaisimmat vakiintuneet termit ja käsitteistöt ovat peräisin Raamatun sisällöistä (Häkkinen 1994: 86-88; Rapola 1965: 20.).

Raamatun vaikutus on näkynyt kulttuurissa, sanastoissa, kielikuvissa ja muissa symboleissa jo vuosisatojen ajan. Raamattu voidaan myös mieltää yhdeksi maailman tulkituimmista teoksista, korostaen sen uniikkia roolia yhteiskunnan kulttuurisessa kaanonissa. Tulkitsen tutkielman kontekstissa Raamattua kaunokirjallisena teoksena. On kuitenkin oleellista huomioida Raamatun rooli kristinuskon hengellisenä perustana, jolloin sen merkitys yhteiskunnan moraalirakenteessa on erityisen korostunut verrattuna esimerkiksi tyypilliseen kaunokirjalliseen fiktiiviseen romaaniin. Hypoteesini on, että yhteiskunnan moraalirakenteella ja -käsityksellä on keskeinen rooli myös *Syntisten pöydän* tarinankerronnassa, joten sen huomioiminen on teoksen merkityksen tulkinnan kannalta olennaista. On siis oleellista kysyä, olisiko syntisten pöydän äärellä ihmisiä ilman Raamatun kautta kehittyneitä käsityksiä siitä, mitkä tavat olla ja elää ovat moraalisesti oikein?

3 Tutkimusala- ja metodit

3.1 Intertekstuaalisuus

Liisa Steinby kirjoittaa teoksessa *Johdatus kirjallisuusanalyysiin* (2013) intertekstuaalisuudesta ja sen eri muodoista. Referoituna Steinbyn mukaan uusi teksti rakentuu aiempien tekstien pohjalle. Hän jakaa intertekstuaalisuuden kahteen muotoon, konstitutiiviseen ja eksplisiittiseen. Konstitutiivinen pohjautuu juuri tuohon ajatukseen, jossa teksti rakentuu aikaisempien tekstien pohjalle. Eksplisiittisen intertekstuaalisuuden Steinby määrittää taas avoimeksi intertekstuaalisuudeksi. Avoimella intertekstuaalisuudella tarkoitetaan ilmiötä, jossa teksti sisältää suoria viittauksia toisiin teksteihin. Tässä tutkielmassa otan näkökulmakseni eksplisiittisen eli avoimen intertekstuaalisuuden tutkimuksen, sillä konstitutiivinen intertekstuaalisuus on haasteellista rajata ja riippuu usein lukijan eri tekstien ja tekstilajien tunnistuskyvystä, jolloin sen tutkimus on haasteellista suorittaa objektiivisesti. Steinby kuvailee teoksessaan myös sitä, miten eksplisiittinen intertekstuaalisuus käyttää hyväkseen olemassa olevia konventioita ja haluaa lukijan kiinnittävän niihin huomiota ja tunnistavan ne käsiteltävästä tekstissä. Eksplisiittinen intertekstuaalisuus toimii hyvänä rajauksena *Syntisten pöytä*ä tutkiessa, sillä teoksen nimen perusteella on jo tulkittavissa, että kohdetekstiä käsiteltäessä halutaan saada lukija kiinnittämään huomiota tekstin Raamattu-suhteeseen.

Intertekstuaalisuutta tutkiessa ei tutkijalla tyypillisesti ole keskipisteessä kirjailijan intentio, vaan näkökulmaksi rajataan usein lukijan kokemus ja tehdyt havainnot tekstistä ja siinä läsnä olevista toisista teksteistä tai teoksista (Viikari 1991: 16). Intertekstuaalisuuden lähtökohta kirjallisuuden tutkimuksen muotona on, että kirjallisuutta tehdään kirjallisuudesta — intertekstuaalisuus on väistämätön osa kirjoittamisen prosessia. Kirjailija, teos ja teksti eivät siis synny tyhjiöstä. Intertekstuaalisuuden tutkimuksessa korostuu mielenkiinto sitä kohtaan, miten tekstit luovat yhdessä uudenlaisia merkityksiä. Tällöin syntyy ajatus intertekstuaalisuudesta tekstien, kirjoittajan, vastaanottajan eli tyypillisesti lukijan ja kulttuuriympäristön välisestä diskurssista. Tuo useiden tekijöiden välinen diskurssi on kaikessa monimuotoisuudessaan intertekstuaalisuutena tunnetun ilmiön sydän.

Auli Viikari esittää teoksessaan *Intertekstuaalisuus — suuntia ja sovelluksia* (1991) myös teorian intertekstuaalisuudesta ”hedelmällisenä vaikuttajana”. Siinä missä plagioinnin käsite saa varsin negatiivisen mielikuvan aikaan, tarkoittaa hedelmällinen vaikutus taas lainatun materiaalin innovatiivista käyttöä, joka sen sijaan korottaa teoksen kielellisen ilmaisun astetta yhä rikkaammaksi. Viikari määrittää kuitenkin intertekstuaalisuuden muodoiksi myös suoran lainauksen, sitaatin, plagiaatin ja alluusion, joten intertekstuaalisuuden rajaaminen tiettyyn muotoon tai lokeroon on haastavaa. Intertekstuaalisuuden tulkinta vaatii kuitenkin aina asettelun, jossa yksi teksti toimii fokustekstinä ja toinen tai toiset tekstit subteksteinä. Fokustekstillä intertekstuaalisuuden tutkimuksessa tarkoitetaan tutkimuksen kohteena olevaa tekstiä, jota tutkitaan suhteessa muihin teksteihin. Subteksti määritellään tekstiksi, johon fokustekstissä intertekstuaalisesti viitataan. Fokustekstistä riippuen voi subtekstejä olla useampia. Fokusteksti, eli tämän tutkielman kohdalla Vikmanin *Syntisten pöytä*, saa siis allensa erilaisia subtekstejä, joita vastaanottaja siitä tulkitsee. (Viikari 1991: 14)

Intertekstuaalisuuden tutkimuksessa pyritään tyypillisesti selvittämään, mitä tekstin intertekstuaalisuudella halutaan viestiä. Intertekstuaalisuus voi toimia esimerkiksi ironian lähteenä ja sitä kautta vahvistaa tekstin yhteyttä ympäröivään diskurssiin (Viikari 1991: 21-22).

3.2 Metafora

Metaforan analyysi on yksi retorisen analyysin muodoista. Metaforan analyysissä tutkitaan kielikuvia ja niiden roolia viestinnän ja kommunikaation työkaluina. Metaforan tutkimus on sekä kieli- että kirjallisuustieteellistä, mutta sillä on roolinsa muissakin yhteiskunnallisissa tutkimuksissa. Metaforan tutkimuksessa metafora mielletään koodiksi, jonka avulla ihmiset välittävät merkityksiä tietyissä kulttuurillisissa konteksteissa. Metaforan mieltäminen koodiksi perustuu semioottiseen tutkimuskäsitykseen. Metafora on koodi, joka on sidoksissa ympäröivään kulttuuriin ja sen jäsenten samankaltaisiin tapoihin ymmärtää ja tulkita näitä koodeja.

Aristoteles on Runousopissaan määritellyt metaforan ilmiöksi, jossa yksi sana korvataan toisella, eri merkityksen omaavalla sanalla, luoden epäsuoran rinnastuksen näiden kyseisten sanojen tai ilmaisujen välille, jolloin metaforan merkityksen voidaan yksinkertaistetusti todeta

olevan merkityksen siirto asialta toiselle. Vilma Naski referoi pro gradussaan (2021) myös Kövecsesin vaihtoehtoista teoriaa metaforan käsitteelle. Vaihtoehtoisesti metaforan käsite voidaan myös Kövecsesin teorian mukaan mieltää vertaamiseksi. Vertaamisteorialla tarkoitetaan metaforan mieltämistä ilmiöksi, jossa kaksi asiaa verrataan toisiinsa sanomalla, että ensimmäinen asia on tuo toinen asia.

Metafora käsitteenä on tulkinnanvarainen ja sitä on tutkittu useista eri näkökulmista vuosisatojen ajan. On kuitenkin tulkittavissa, että yhtäläistä jokaisen tutkimuksen lopputuloksessa on se, että metafora ilmiönä kattaa merkityksen siirron asialta toiselle. Tällä merkityksen siirrolla voidaan tarkoittaa useita erilaisia kielellisiä ilmiöitä. Metafora voi olla sidottuna yhteiskunnalliseen ja kulttuurilliseen kontekstiin, se voi olla yleismaailmallinen tai sen voi ymmärtää vain keskustelun sisällä, jossa keskustelijoilla on samankaltainen käsitys metaforan sisällä rinnastettavista asioista tai ilmiöistä (Harvilahti 1992: 7).

Kielitieteessä metaforan tutkimuksen näkökulmana toimii usein kognitiivinen metaforateoria. Kognitiivinen metaforateoria pohjautuu George Lakoffin ja Mark Johnsonin (1980) tulkintaan siitä, että metafora on työkalu, jolla vahvistamme ja rakennamme merkityksiä ympäristöllemme. Kognitiivinen metaforateoria antaa laaja-alaisen tulkinnan metaforan konseptille. Lakoffin ja Johnsonin tulkinnan mukaan metaforalla on kognitiivinen puoli. Tämä viittaa käsitykseen siitä, että ihmisen tapa käsitteellistää ympäröivää maailmaa ja ilmiöitä on pääosin metaforista. Kielen käyttäjä perustaa sanavalintansa siihen, miten hän luokittelee puheenaiheena olevat asiat ja niiden olosuhteet. Mauno Koski tarjoaa esimerkin tämän luokittelun toteutumisesta käytännössä teoksessa *Metafora: ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin* (1992): esimerkiksi lemmikkiin voidaan viitata lemmikkinä, tai vaihtoehtoisesti puhuja voi viitata lemmikkiinsä vauvanaan tai lapsenaan, kuvaillen epäsuorasti suhdetta omaan lemmikkiinsä. Puhuja viittaa lemmikkiin ikään kuin lapsenaan, jolloin hän käyttää termiä metaforana. Metaforan ei tässä kontekstissa olekaan tarkoitus vastata kielenulkoista todellisuutta, vaan se pyrkii viestimään puhujan kokemusta, tuntemusta tai näkemystä asiaan (Koski 1992: 13).

Lakoffin ja Johnsonin (1980) teoria pohjautuukin ajatukseen siitä, että metaforat ovat merkittävä osa käsitteiden ja ajattelumme muovautumista (Lakoff & Johnson 1980: 3-6).

Kognitiivinen metaforateoria määrittää metaforan yksinkertaistetusti siten, että yksi käsitteellinen alue ymmärretään toisen käsitteellisen alueen näkökulmasta. Tällöin puhutaan niin sanotusta käsittemetaforasta (Lakoff & Johnson 1980: 46-50). Esimerkkinä voidaan pitää vaikkapa ELÄMÄ ON MATKA -käsittemetaforaa. Esimerkiksi lause hän löysi suunnan elämälleen edustaa tämän kaltaista käsittemetaforaa. Metaforan lähdealueena tässä esimerkissä toimii matka, jonka kautta käsitellään metaforan kohdealuetta, eli tässä tapauksessa elämää. Kohdealueella tarkoitetaan käsitteellistä aluetta, jonka ilmiöitä tulkitaan ja ymmärretään toiselle käsitteelliselle alueelle sijoittuvien metaforallisten ilmaisujen kautta. Tämä alue, jonka kautta kohdealuetta tulkitaan on siis lähdealue (Tieteen termipankki 2025). Metaforat voivat usein noudattaa vastaavanlaisia kaavoja, joita Lakoff ja Johnson avaavat tutkimuksessaan.

Tämän lisäksi metaforalle on esitetty niin sanottu semanttinen kaava (Koski 1992: 13-14), X on ikään kuin Y , suhteessa Z . Tässä kaavassa X edustaa puhujan tarkoittamaa kategoriaa tai kyseisen kategorian yksikköä. Y viittaa siihen kategoriaan (tai sen yksikköön), johon X :ää verrataan. Z taas kuvaa sitä, missä suhteessa ja millaisten piirteiden tai olosuhteiden perusteella X :ää ja Y :tä verrataan. Tämä semanttinen kaava antaa yksinkertaisen näkökulman siihen, mikä metafora on ja miten se rakentuu.

3.3 Diskurssintutkimus

Diskurssintutkimus on tutkimustapa, joka keskittyy siihen, miten kieltä käytetään erilaisissa yhteiskunnallisissa, kulttuurisissa ja sosiaalisissa rakenteissa ja yhteyksissä. Diskurssi tarkoittaa vakiintunutta puhe- ja ajattelutapaa, jotka ovat tyypillisesti hyväksytyjä ja sisäistettyjä ympäröivässä kulttuurissa. Emmi Urtti (2019) referoi pro gradussaan Esa Väliiverrosen (1998) määritelmää, kuvaten diskurssia puhetavaksi, jonka avulla voimme hahmottaa erilaisia tapoja kuvata ja jäsentää todellisuutta. Diskurssi tarkoittaa tapaa, jolla kielellisiä rakenteita käytetään erilaisten sosiaalisten päämäärien tavoittamiseen (Lehti, Haapanen, Kääntä. 2018: 9)

Tietyt kielelliset piirteet ovat ominaisia ja toistuvat tietyissä konteksteissa, esimerkiksi tiettyjen ihmisryhmien kesken tai tietyissä ideologioissa tai tietyillä yhteiskunnan osa-alueilla. Nämä toistuvuudet kielellisten rakenteiden välillä luovat omia diskurssejaan. Tällöin voidaan

puhua esimerkiksi akateemisesta diskurssista, sosiaalisen median diskurssista tai feministisestä diskurssista (Lehti, Haapanen, Kääntä. 2018: 7-8). Tämän tutkielman kannalta oleellinen näkökulma on feministinen diskurssintutkimus. Feministinen diskurssintutkimus toimii osana kriittistä diskurssintutkimusta, sillä siinä tutkitaan tyypillisesti valtasuhteita yhteiskunnan rakenteiden sisällä. Feministinen diskurssintutkimus korostaa kielen ja yhteiskunnan suhdetta. Yhdeksi tutkimussuunnan tavoitteeksi voidaan määrittää halu tuoda valtasuhteita ja -rakenteita esille, muuttaen niitä oikeudenmukaisempaan suuntaan.

Feministinen diskurssintutkimus ja diskurssintutkimus yleisesti ottaen on tärkeässä osassa tutkielmani metaforaa koskevissa kysymyksissä, sillä pyrin selvittämään, mitä metafora kertoo kohdetekstissä. Se, mitä metafora hypoteettisesti kertoo yhteiskunnasta aukeaa diskurssintutkimuksen keinoin. Diskurssintutkimus on arvokas työkalu kielen- ja kirjallisuuden tutkimuksessa, sillä tekstit keskustelevat jatkuvasti ympäröivän yhteiskunnan ja sosiaalisten normien kanssa. Kirjallisuudella, taiteella ja kulttuurilla on tärkeä rooli voima- ja valtasuhteiden peilinä, joita tulee tarkastella useista eri näkökulmista.

3.4 Populaarimusiikin tutkimus

Populaarimusiikin käsite on alati muuttuva ja vuosikymmenten aikana muovautunut käsite, jolla tarkoitetaan yksinkertaistetusti suosittua ja suuren yleisön kuuntelemaa musiikkia, joka tyypillisesti on musiikkilistojen kärjessä ja radiokanavien toistossa. Tyypillisesti populaarimusiikiksi mielletään pop- ja rockmusiikki, mutta suomalaisessa kontekstissa esimerkiksi myös iskelmä ja EDM eli electronic dance music (elektroninen tanssimusiikki) voidaan mieltää kuuluvan suosionsa perusteella osaksi populaarimusiikin määritelmää. Populaarimusiikin tuotantoon on liitetty vahvana kaupallisuus, eli taloudellisen voiton tavoittelu, johon teoksen julkaisulla pyritään. Populaarimusiikin tarkka raja on kuitenkin hankalaa, sillä määritelmä muuttuu jatkuvasti. Esimerkiksi populaarimusiikin sisään mahtuu teoksia, jotka luokitellaan myös muihin underground- ja marginaalimusiikin genreihin, poiketen populaarimusiikin määritelmästä siten, ettei niitä ole lähtökohtaisesti suunnattu laajalle yleisölle tai markkinoille (Oinonen 2019: 14).

Vikmanin tuotanto sopii populaarimusiikin määritelmään, sillä genrenä kappaleet sekoittavat poppia ja iskelmää ja kappaleet ovat tyypillisesti sijoittuneet Suomen listoilla korkealle ja soineet radiokanavilla. Vikman debytoi Uuden Musiikin Kilpailussa kappaleensa *Cicciolina* (2020), joka nousi Suomen virallisen listan viidenneksi, ja UMK:n siihen mennessä suurimmaksi hitiksi. UMK on Yleisradion (Yle) tuottama kilpailu, jossa valitaan vuosittain Suomen edustaja Eurovision laulukilpailuihin eli Euroviisuihin. *Cicciolina* edusti myös Vikmanille uutta tyyliä, joka tulisi sinetöimään hänen artistimielikuvansa ja -imagonsa suomalaisten ajatuksiin. Vikman ei voittanut kilpailua, mutta kruunasi itsensä kuitenkin ”junttidiskon kuningattareksi”. UMK toimii suomalaisessa populaarikulttuurissa ikään kuin koneena, joka tuottaa näkyvyyttä musiikille, joka ei muuten välttämättä valtavirrassa pärjäisi (Vanha-Majamaa, *Yle.fi*, 2020).

Samuli Launonen tutkielmassaan (2023) referoi Ylen musiikkipäällikköä Tapio Hakasta, jonka mukaan Euroviisut toimivat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille paikkana, jossa on turvallista olla juuri sitä mitä on. Vikman itse on kertonut Ylen *Towards UMK* (2025) -haastattelussa tuntevansa vastaavaa hyväksyntää ja yhteenkuuluvuuden tunnetta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yhteisöjen kanssa, joten on luonnollista, että Vikmanin tuotanto puhuttelee ja käsittelee kyseisiä tunteita. Toistuvia teemoja Vikmanin tuotannossa ovat esimerkiksi oman ”syntisyytensä” hyväksyminen ja häpeästä irti pääseminen. Teemat puhuttelevat siis eittämättä erilaisia vähemmistöjä ja ihmisryhmiä, jotka ovat kokeneet identiteettiinsä perustuvaa syrjintää (Lehtola, Timonen, *Yle.fi*, 2025).

Kaunokirjallisuuden ja kielen työkaluina sekä intertekstuaalisuus että metafora toimivat luonnollisena osana lyriikan kirjoituksen prosessia. Vikmanin tuotannossa on useita teoksia, jotka saavat viitteitä erityisesti Raamatusta. Esimerkiksi Vikmanin kappaleet *Pyhä Erika*, *Häpeä ja Amarin siivet* (2021) ovat diskurssissa Raamatun kanssa.

4 Intertekstuaalisuuden analyysi

Kun tutkitaan teosta *Syntisten pöytä* eksplisiittisen intertekstuaalisuuden näkökulmasta, ovat viittaukset Raamattuun oletettavissa. Teoksen eksplisiittinen intertekstuaalisuus rakentuukin lähinnä Raamatun pohjalle. Tutkielman rakenteen kannalta erittelen teoksen säkeistö kerrallaan, kronologisessa järjestyksessä. Säkeistö on säkeistä koostuva runon kappale, jonka erottaa tyypillisesti samasta melodiasta ja rytmistä. Kertosäkeen intertekstuaalisuutta käsitellen luonnollisesti kuitenkin vain kerran, ja olen päättänyt jättää sen kronologisesti viimeiseksi, sillä kappale päättyy siihen. Tämän lisäksi olen numeroinut kunkin säkeistön säkeet, helpottaakseni tutkielman lukemista. Viittaan säkeisiin niille osoitetulla numerolla.

Säkeistö 1

1. Kun et jaksa enää esittää mitään
2. Kun et suuta pysty supussa pitää
3. Tule luoksemme, pöytä on jo katettu
4. Tääl ei tarvi pelkää maailman loppuu
5. Silmät nopeasti hämärään tottuu
6. Tänne ennenkin katseilta on paettu

Kappaleen avaavat säkeet 1 ja 2 Eksplisiittistä, Raamattuun viittaavaa intertekstuaalisuutta ei ole tulkittavissa niistä.

Säe 3 kutsuu lukijan istumaan katettuun pöytään. Raamattu viittaa teoksena useassa kontekstissa pöytiin ja yhteiseen ateriointiin. Tässä kontekstissa päällimmäisenä syntyy mielikuva ehtoollispöydästä. Tämä näkökulma toteutuu myös Vikmanin musiikkivideossa (2020) kappaleelle, joka myötäilee asetelmaltaan Leonardo da Vincin *Viimeinen ehtoollinen* -maalausta (1494-1498). Jeesus kutsuu opetuslapsensa pöytään ja he jakavat leivän ja viinin (Luukas 22:19-20). Yhteiseen pöytään jokainen on tervetullut nauttimaan tarjoiluista.

Säe 4 viittaa maailmanloppuun, jota ei syntisten pöydässä tarvitse pelätä. Maailmanlopun käsite on tuttu Raamatun Ilmestyskirjasta. Ilmestyskirja on Uuden testamentin viimeinen kirja. Ilmestyskirja sisältää kuvauksen kirjaimellisesta maailman lopusta, erilaisten vitsauksien aiheuttamista tuhoista. Kristillisessä kontekstissa maailmanlopulla tarkoitetaan usein myös tuomiopäivää, jolloin syntiset tuomitaan ja kristityt palkitaan. Säe 4 voidaan tulkita viittaavaan siihen, että syntisten pöytään istuttuaan ei tarvitse pelätä tuhoa ja tuomiota, pöytään on tervetullut sellaisena kuin on.

Raamatussa syntiin ja pahuuteen viitataan usein pimeytenä. Säe 5 voi viitata siihen, miten pimeälle puolelle astuttuaan ei lopputulos olekaan niin paha ja synkkä. Silmät tottuvat hämärään, eikä loppujen lopuksi olekaan niin pimeään. Syntisten pöydässä istuvat eivät olekaan tuomittuja kadotukseen, eikä kaikki olekaan niin mustavalkoista. Säe viittaa uuteen elämään siirtymiseen, pimeällä puolella.

Säkeessä 6 mainittu katseilta pakeneminen, piilottelu ja katoaminen ovat toistuvia teemoja Raamatussa, kun synnistä kiinni jääneet koettavat säilyttää kunniansa tai henkensä ja välttyä yhteisön vihalta tai kostolta. Oleelliseksi nostan kuitenkin Raamatussa esiintyvät syntisen naisen tarinan (Johannes 8:3-11). Aviorikoksesta syytetty nainen on jäänyt kiinni itse teossa. Nainen tuodaan Jeesuksen eteen, sillä aviorikoksesta rangaistus on kivittäminen. Ihmiset kysyvät Jeesukselta kuinka toimia. Jeesus ei kuitenkaan tuomitse syntistä naista. ”Se teistä, joka ei ole tehnyt syntiä, heittäköön ensimmäisen kiven.” Ihmiset poistuvat ja Jeesus ja nainen jäävät kahdestaan. Naista ei tuomita. Syntisen naisen teema on oleellinen Vikmanin tuotannossa. Esimerkiksi vuoden 2025 UMK-voittonsa jälkeen Vikman lupasi olla Euroviisuissa ”upea suomalainen, pikkaisen syntinen nainen” (Hankaniemi, Vedenpää, *Yle.fi*, 2025). Jeesuksen retorinen käsky ensimmäisen kiven heitosta tulee myös esiin *Syntisten pöydässä* myöhemmässä säkeistössä.

Säkeistö 2

1. Tarjolla on sitä kiellettyä hedelmää
2. Se mikä tapahtuu täällä se tänne jää

Säe 1 viittaa selkeästi Raamatussa esiintyvään konseptiin kielletystä hedelmästä. Raamatussa esiintyvä tarina kielletyn hedelmän syömisestä johtaa häpeän ja synnin syntymiseen ja Eeva ja Adam karkotetaan Eedenin puutarhasta (1. Moos. 3:1-7). Tarinassa Eeva, nainen, on ensimmäinen, joka syntiin lankeaa. Säe jatkaa teemaa syntisestä naisesta ja himolle antautumisesta.

On tulkinnanvaraista, onko säe 2 eksplisiittisesti intertekstuaalinen. Raamattu korostaa usein salassa tehtyjä syntejä, jotka ennemmin tai myöhemmin tulevat paljastetuiksi. Esimerkiksi mainittakoon Luukkaan evankeliumin jae 12:2, ”Ei ole mitään peitettyä, mikä ei tule paljastetuksi, eikä mitään salattua, mikä ei tule tunnetuksi.” Raamattu siis opettaa, että jokainen teko tulee lopulta ilmi. Syntisten pöydässä pelkoa tuomitukseksi tulemisesta ei ole, joten ei ole myöskään syytä pelätä synnistä kiinni jäämistä. Jokainen on syntisten pöydässä täten tasa-arvoisessa asemassa ja samalla viivalla.

Säkeistö 3

1. Kun et kaipaa sääliä etkä saarnaa
2. Tai et jaksata täydellisyyden taakkaa
3. Tule luoksemme, leipä on jo murrettu
4. Meitä on täällä sekava seurakunta
5. Ja sellaisena kun oot, sun pitää tulla
6. Mun viereen on paikka sulle varattu.

Säe 1 viittaa uskonnollisiin saarnoihin. Saarnaamista tapahtuu Raamatussa useaan otteeseen, kun syntisiä koetetaan ohjata elämään hyveellisempää elämää. Nostan esimerkiksi Johannes Kastajan tavan saarnata kansalle, kastaen syntisiä parannukseen (Matt. 23:1-36). Säe voi viitata siihen, ettei syntinen kaipaa kehoitusta parannukseen, vaan hyväksyy oman syntisyytensä, eikä täten kaipaa sääliä eikä saarnaa. Myös säe 2 tukee tätä tulkintaa. Nostan esiin myös Raamatun kertomuksen Fariseus ja syntinen nainen (Luuk. 7:36-50), jossa toistuu edellisistä tulkinnoista tuttu syntisen naisen tematiikka. Kertomuksessa naisen usko pelastaa

hänet ja hän saa syntinsä anteeksi. Jae 47 opettaa, että paljot synnit saa anteeksi rakastamalla paljon. Tämä viittaa Raamatun konseptiin lähimmäisen rakkaudesta ja käskystä olla hyvä muille. Syntisten pöydässä syntejään ei tarvitse pyytää anteeksi ja hyvittää suorittamalla hyveellisiä tekoja, syntiä ei tarvitse muiden syntisten edessä enää hävetä.

Säe 3 on vahvasti raamatullinen viittaus, viitaten suoraan Jeesuksen viimeiseen ateriaan sekä kristilliseen ehtoolliseen, viinistä ja leivästä koostuvaan ateriaan. Säe 3 jatkaa samalla teemalla kuin 1. säkeistön säe 3 Syntisten pöydästä maalataan kuva ehtoollispöytänä, jossa illan ateriointi on jo alkanut ja lukija kutsutaan nauttimaan leipänsä.

Säe 4 esittelee mielenkiintoisen kuvauksen tilanteesta. Seurakunta Raamatussa kuvataan paikkana, jonne ihmiset kokoontuvat Jumalan sanan äärelle. Paavalin kirjeissä seurakunta kuvataan pyhänä yhteisönä. Syntejä annetaan anteeksi ja ehtoollinen nautitaan. ”Sekava” on adjektiivina monitulkintainen, joten sen tarkka määrittely ei ole mahdollista tässä kontekstissa. Sekava seurakunta voi kuitenkin kohdetekstin kontekstissa viitata yhteisöön, johon jokainen, taustoistaan tai muista tekijöistä huolimatta on tervetullut. Raamatussa Jeesus vietti aikaa erilaisten ihmisten kanssa, myös syntisten. Eräänlainen pyhä yhteisö voi siis sekava seurakuntakin olla. Säe 5 tukee mielikuvaa siitä, että sekavaan seurakuntaan, eli syntisten pöytään, on tervetullut omana itsenään. Ei tarvitse, ei kuulu, eikä saa esittää jotain, jota ei ole.

Säe 6 voi kuvastaa esimerkiksi sitä, miten Raamatussa kuvaillaan, että Jumalan valtakunnassa on jokaiselle varattu tilaa (Joh. 14:2). Jeesus lupaa seuraajilleen, että heille kaikille on varattu paikka hänen rinnaltaan. Säkeessä voidaan tulkita olevan viittaus tähän.

Säkeistö 4

1. Jos joku teistä on niin synnitön ja kunnollinen
2. Heittäköön päällemme tänne sen ensimmäisen kiven

Säkeistö 4 viittaa säkeistössä 1 säkeen 6 tulkinnassa mainittuun syntisen naisen tarinaan. Säe on lähes suora lainaus Raamatusta, joten kyseessä on ilmeinen eksplisiittinen intertekstuaalinen viittaus. Syntinen, aviorikoksesta kiinni jäänyt nainen on tuomittu kivitettäväksi rangaistuksena synnistään. Retorisessa käskyssään Jeesus kuitenkin ilmaisee, ettei kukaan ole täydellinen ja synnitön. Kukaan ei ole siis oikeutettu tuomitsemaan syntisiä rangaistukseen, vaan oikea ratkaisu olisi anteeksianto. Kappaleessa säkeistö viittaa siihen, ettei syntisten pöytään käyneitä saa tuomita siksi, että he hyväksyvät ja nauttivat omasta syntisyydestään — kukaan ei ole synnitön eikä täydellinen.

Säkeistö 5

1. Jos valtasi ois, en portiltas käännyttäis ketään pois
2. Kai vastauksen saan, kun kerran me vielä tavataan

Raamatussa portti toimii usein metaforana tai välineenä Jumalan valtakuntaan pääsemiselle. Kun on kulkenut portista Jumalan valtakuntaan, on pelastunut. Esimerkiksi Jeesus vertaa itseään porttiin. ”Minä olen portti. Se, joka tulee sisään minun kauttani, pelastuu (Joh. 10:9).” Säkeistö on tulkinnanvarainen, mutta sen voidaan esimerkiksi tulkita olevan kritiikki kristinuskon eksklusiivisuutta vastaan, jokaiselle on varattu paikka taivaaseen, mutta syystä tai toisesta vääränlaisiksi leimatut eivät koskaan paikkojaan taivaassa pääse näkemään. Kappaleen puhuja, lyyrinen minä, puhuu siitä, miten Jumalan roolissa hän ei käännyttäisi ketään valtakunnan porteilta, vaan jokainen olisi hänen valtansa alla tervetullut. Säe 2. voidaan olettaa tässä tulkinnassa tarkoittavan sitä, kun lyyrinen minä jonain päivänä astuu Taivaan valtakuntaan, hän voi kysyä Jumalalta miksi jokainen ei ole tervetullut hänen valtakuntaansa.

Säkeistö 6, kertosaie

1. Jätettyjä, petettyjä, eronneita, karanneita
2. Langenneita, ratkenneita, sisimpänsä salanneita
3. Mä lupaan, että on hauskeempaa meil, jotka löytää syntisten pöytään

4. Kiusattuja, tuomittuja, perintönsä juhlineita
5. Kivipohjaan pudonneita, kirottuja, tuhlareita

Säkeistö 6, kertosäe toistuu kappaleessa kolme kertaa, ja säe 3 toistuu joka kertosäkeessä kahdesti. Säe 3 toistuu vielä erillisenä kaksi kertaa kappaleen lopussa, toimien sen sulkijana.

Säe 1 sisältää eksplisiittinen intertekstuaalisuus on tulkinnanvaraista. Raamattu sisältää kuitenkin lukuisia tarinoita erityisesti naisista, jotka joutuvat karkaamaan tai tulevat petetyiksi tai jätetyiksi. Häpeällisiä leimoja jaettiin Raamatusta myös herkästi jokaiselle, johtuen hylätyksi ja syrjityksi tulemiseen.

Säe 2 jatkaa säkeen 1 tapaan erilaisten leimaavien sanojen listausta. Tässä säkeessä viittaus Raamattuun on kuitenkin eksplisiittisempi. Raamatusta syntisiin naisiin on viitattu usein langenneina, esimerkiksi Eeva lankesi syntyäkseen kiellettyä hedelmää, kuten säkeistössä 2 viitattiin. Ratkenneilla voidaan myös viitata syntyä ratkeamiseen, uskansa epäilemiseen tai muuhun heikkouteen tai kiusaukseen. Sisimpäänsä salaileminen voi viitata todellisen, syntisen itsensä piilotteluun.

Säe 3, kappaleen nimikkosäe, on varsin kontekstisidonnaisesti tulkittavissa. Vaikka Raamatusta ei syntisten pöytä suoraan esiinny, ei olisi syntisten pöytä ilman Raamattua. Raamatun teksteissä useat erilaiset asiat antavat ihmiselle syntisen leiman. Tarkkaa rajausta ketkä syntisiksi kuvautuvat ei voi siis antaa. Kuten aiemmin on todettu, ei kukaan kuitenkaan ole täysin synnitön. Syntisten pöydässä, kuten Jumalan valtakunnassakin, on tilaa jokaiselle, joka uskaltaa tunnustaa oman syntisyytensä.

Säkeessä 4 selkeä raamatullinen viittaus on viittaus perintönsä tuhlanneeseen tuhlaajapoikaan. Poika tuhlassa isältä saamansa omaisuuden holtittomaan elämiseen (Luuk. 15:11–32). Poika myöntää syntinsä isälleen, joka ottaa hänet takaisin rakkaudella. Raamatusta on useita tuomittuja, joihin myös Jeesus itse kuului. Jeesus joutui kiusattuna ja tuomittuna ristiinnaulituksi.

Säe 5 viittaa jälleen tuhlaajapoikaan, kuten neljäs säekin. Raamatussa myös monet kansat tai hahmot ovat joutuneet kirotuiksi. Kirous mielletään Raamatussa siunauksen vastakohtaksi, joka vie kauemmas Jumalasta. Kauemmas Jumalasta päätyminen voidaan siis tulkita vievän lähemmäs syntiä.

5 Metaforan analyysi

Käsittelen metaforaa tässä tutkielmassa kaunokirjallisuuden työkaluna ja retorisena keinona. Metaforan tutkimus on moniulotteista ja vaativaa, sillä kielenkäytössä on lukuisia vakiintuneita ilmaisuja ja idiomeja, jotka ovat saaneet alkunsa metaforan keinoin, mutta sittemmin vakiintuneet käyttöön (VISK § 454). Tällaisia ovat esimerkiksi vakiintuneet termit ”pöydän jalka” ja ”lämpötilan nousu”. Aiheen rajaamiseksi keskityin tutkimuksessani tekstin omiin, retorisina keinoina toimiviin metaforiin, enkä vakiintuneisiin idiomeihin tai ilmaisuihin. Aiheen rajaus on perusteltua, sillä tekstin merkityksen tutkimuksen kannalta on hedelmällisempää rajata näkökulma sen uniikkeihin kielellisiin piirteisiin. Säkeessä 2, kun et suuta pysty supussa pitää, voitaisiin termi ”suu supussa” mieltää vakiintuneeksi idiomiksi joka on johdettu metaforasta. Tämän kaltaiset kielelliset ilmiöt olen siten tutkielmassani sivuuttanut. Näkökulmanani on tutkia, miten metafora rakentaa diskurssia kohdetekstin sisällä.

5.1 Metaforat fokustekstissä

Kappaleessa lyyrinen minä kutsuu lukijaa tai kuuntelijaa istumaan viereensä metaforiseen syntisten pöytään. Tarinankerronnallisesti koko kappale pyrkii luomaan lukijalle mielikuvan siitä, millainen paikka syntisten pöytä on, millaisia ihmisiä ”syntiset” ovat ja miksi syntisten pöytä on olemassa.

Kerronnallisesti mielikuva syntisten pöydästä näyttäytyy hämäränä tilana, jossa erilaiset ihmiset ovat kokoontuneet yhteen eräänlaiselle ehtoolliselle. Sekava seurakunta murtaa leivän hämärässä, piilossa katseilta. Tekstin lyyrinen minä lupaa lukijalle, että syntisten pöydässä on hauskeempaa kuin kunnollisten ja synnittömien seurassa. Syntisten pöydässä ei tuomita, toisin kuin sen ulkopuolella.

Syntisten pöydässä istuu erilaisia, yhteiskunnan tuomitsemia tai hyljeksimiä ihmisiä. Raamatussa syntisen leiman ja tuomion sai lukuisista erilaisista asioista. Kristilliset, Raamatun muovaamat eettiset käsitykset määrittävät kuitenkin usein sen, mikä yhteiskunnassa nähdään sopivana käytöksenä. Vaikka nykyään ei ehkä saa syntisen leimaa,

saa kuitenkin osakseen paheksuntaa ja tuomitsevia katseita. Tähän tekstissä viittaa esimerkiksi kuvaus sisimpäänsä salanneista ihmisistä, jotka piilottelevat itsessään puolia, jotka mahdollisesti herättäisivät paheksuntaa. Syntisten pöytä kuvataan tekstissä turvasatamana niille, jotka muu yhteiskunta tuomitsee.

Syntisten pöytä voidaan mieltää myös metaforiseksi ympäristöksi, joka rakennetaan tekstin sisälle. Syntisten pöytä toimii metaforana erilaisille turvasatamille, joissa on vapaus olla oma itsensä ja toteuttaa itseään haluamallaan tavoilla. Syntisten pöytä toimii kohtaamispaikkana, jossa jokainen kohdataan omana itsenään kaikkine synteineen.

5.2 Raamatulliset metaforat

Syntisten pöydässä esiintyvät raamatulliset metaforat rakentuvat vahvasti intertekstuaalisuuden pohjalle. Metaforat ovat diskurssissa Raamatun kanssa, joten niiden tulkinnassa on kannattavaa hyödyntää myös niiden raamatullista kontekstia.

Tarinankerronnallisesti teksti hyödyntää viittauksia Raamattuun, joiden avulla tekstin konteksti ja merkitys syvenee.

Syntisten pöytä hyödyntää raamatullisia viittauksia rakentamalla niillä kuvaa ruokapöydästä, eli tekstin syntisten pöydästä.

- 1) Pöytä on jo katettu
- 2) Tarjolla on sitä kiellettyä hedelmää
- 3) Leipä on jo murrettu

Esimerkit 1, 2 ja 3 rakentavat mielikuvaa ruokailusta. Kielletyn hedelmän tarjoilu syntisten pöydässä voidaan tulkita kuvaavan sitä, että syntiin langettavaa hedelmää voi pelotta nauttia, sillä jokainen pöydän ääressä syövä on jo syntinen. Mielikuvilla rakennetaan kuvitteellinen ruokailutilanne, mutta myös mielikuva siitä, ketkä ovat syömässä ja millaisia he ovat.

Metaforan keinoin teksti tuo myös esille sen, miten syntisten pöytään käyneet ovat yhteiskunnan silmissä tuomittuja tai muuten epäonnistuneita.

- 3) Tääl ei tarvii pelkää maailman loppuu
- 4) Heittäköön päällemme tänne sen ensimmäisen kiven
- 5) Kivipohjaan pudonneita, kirottuja, tuhlareita

Esimerkki 3 viittaa maailmanlopun pelkoon. Raamatun kontekstissa maailmanloppu mielletään tuomiopäiväksi, jolloin tosiuskovat pääsevät Jumalan valtakuntaan ja syntiset, Jumalan kieltäneet joutuvat kadotukseen. Syntisten pöytään käyvät ihmiset olisivat niitä, joilla on syytä pelätä kohtaloaan tuomiopäivänä. Syntisten pöydässä heidän ei kuitenkaan tarvitse pelätä tuomiota. Esimerkissä 4 viitataan Raamatussa syntiselle naiselle langetettuun kivitystuomioon. Nainen oli jäänyt kiinni aviorikoksesta, jonka rangaistukseksi oli määrätty kivittäminen. Jeesus kuitenkin armahti hänet. Teksti rakentaa siis kuvaa, jossa syntisten pöydässä istuvat olisivat syystä tai toisesta oikeutettuja kivitystuomioon. Esimerkissä 5 kuvataan syntisten pöydän jäsenet esimerkiksi kivipohjaan pudonneiksi. Tällä viitataan siihen, että ihminen on niin sanotusti pohjalla. Virheiden paino on niin suuri, että nousu on vaikeaa.

6 Päätelmät

Tutkielmastani käy ilmi Vikmanin kappaleessa *Syntisten pöytä* esiintyvä intertekstuaalisuus ja siinä yleisimmin esiintyvät metaforat. Tarkkailin tutkielmassa intertekstuaalisuutta eksplisiittisestä näkökulmasta ja metaforaa tekstin uniikkeina kielikuvina.

Hypoteesini Raamatun oleellisesta roolista kohdetekstin tulkinnassa osoittautui oikeaksi. Teoksena *Syntisten pöytä* käyttää vahvasti Raamatusta tunnettuja tarinoita, opetuksia ja jopa suoria lainauksia, jolloin Raamatun tunteminen auttaa lukijaa konkretisoimaan sen, mitä *Syntisten pöytä* teoksena viestii.

Syntisten pöytä keskustelee vahvasti yhteiskunnan moraalikäsitteen kanssa, luoden diskurssia siitä, ettei kukaan ole täydellinen, mutta jokainen on täydellinen omana itsenään. Syntisten pöytään on tervetullut, kun vain tunnistaa ja tunnustaa oman syntisyytensä. Silloin on tervetullut pitämään hauskaa, juuri sellaisena kuin on. Vikman kuvaili omaa suhdettaan kappaleeseen ja tekstiin haastattelussa (Yle, *Erika Vikmanin ura kuvina*”, 2025), ”(*Syntisten pöytä*) edusti semmosta kuvastoo; röyhkeä, nuori nainen, joka ei pyytele anteeks, leikkii raamatullisella kuvastolla, eroottisilla vivahteilla — mä tiesin, et tälle on tilausta Suomessa, Suomen horot tarvii pop-taivaalle esikuvaa.”

Erityinen sekä intertekstuaalinen että metaforinen arvo on kappaleen säkeistöllä *jos joku teistä on niin synnitön ja kunnollinen, heittäköön päällemme tänne sen ensimmäisen kiven.*

Intertekstuaalisuuden näkökulmasta on säkeistö ehdottoman eksplisiittisesti intertekstuaalinen, olemalla lähes suora lainaus Raamatusta. Säkeistön metaforinen puoli taas kiteyttää hyvin sen, mitä kappale pyrkii viestimään. Kukaan ei ole täydellinen eikä synnitön, olemme kaikki tasa-arvoisia.

Tutkielmani tavoitteet kohdetekstin syvemmästä analyysistä ja tulkinnasta toteutuivat. On kuitenkin mainittavaa, että kirjallisuus, runous ja lyriikka ovat tulkinnanvaraisia, eikä yhtä tiettyä oikeaa vastausta esimerkiksi metaforan tutkimuksessa ole. Eksplisiittisen intertekstuaalisuuden näkökulma rajasi tutkielmatyötäni suuntaan, jossa teoksessa havaittu intertekstuaalisuus on yksiselitteisempää, mutta vaihtoehtoisesta näkökulmasta tulkittuna

esiintyy kohdetekstissä varmasti muunkinlaista intertekstuaalisuutta, josta olisi mahdollista suorittaa jatkotutkimusta.

Diskurssianalyysin näkökulmat ovat myös tulkinnanvaraisia, sillä erilaisia diskursseja on valtavia määriä joka mahdollistaa useat eri tutkimusnäkökulmat. Syntisten pöydän teemat ovat myös monialaisia joten ne ovat liitettävissä useaan eri tilanteeseen, ihmisryhmään ja sitä kautta diskurssiin. Teemat itsensä kokonaisvaltaisesta hyväksymisestä puhuttelevat monia ja toimivat osana useita eri yhteiskunnallisia diskursseja, jolloin näkökulman tarkka raja on jyrkkää. Intertekstuaalisuuden ja metaforan näkökulmat sekä diskurssianalyysi ovat aiheita, joita voi tutkia useista eri näkökulmista, tehden jatkotutkimuksen erittäin hedelmälliseksi ja kiinnostavaksi vaihtoehdoksi.

Lähteet

Aineslähteet

Vikman, Erika. 2020. *Syntisten pöytä*. Warner Music Finland & Mökkitie Records

Korhonen, Kaisa & Rintala, Janne. 2020. *Syntisten pöytä*. Warner Music Finland & Mökkitie Records.

Vikman, Erika. 2021. *Erika Vikman*. Vinyylin sisälehtiön sanoitukset, litteroitu itse 17.2.2025

Kirjallisuus

Harvilahti, Lauri, & Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, kustantaja. (1992). *Metafora : ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. [Viitattu 3.4.2025]

Häkkinen, Kaisa, & Werner Söderström osakeyhtiö, kustantaja. (1994). *Agricolasta nykykieleen : suomen kirjakielen historia*. WSOY.

[Viitattu 13.5.2025]

Lakoff, George – Johnson, Mark 1980. *Metaphors we live by*. University of Chicago Press, Chicago [Viitattu 5.2.2025]

Rapola, Martti, & Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, kustantaja. (1965). *Suomen kirjakielen historia pääpiirteittäin. 1, Vanhan kirjasuomen kirjoitus- ja äänneasun kehitys* (Muuttamaton jäljennös.). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

[Viitattu 13.5.2025]

Viikari, Auli. 1991. *Intertekstuaalisuus: Suuntia ja sovelluksia*. Helsinki, Suomalaisen kirjallisuuden seura. [Viitattu 7.2.2025].

Verkkojulkaisut

Aro, Anniina. 2016. ”Suomalainen joulu metaforisesti kielennettynä: Kognitiivinen kielinäkökulma joululaululyriikkaan” Pro gradu, Vaasan yliopisto. Saatavilla osoitteessa: https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/2061/osuva_7273.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 20.2.2025]

Haapanen, Lauri, Kääntä, Liisa & Lehti, Lotta. 2018. ’Diskurssintutkimuksen menetelmistä. On the methods in discourse studies. AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2018/ n:o 11. 4-19.’ Saatavilla osoitteessa: <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/170757/75057-Artikkelin%20teksti-109265-1-10-20181214.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu 14.5.2025]

Hankaniemi, Anu-Leena & Vedenpää, Ville. 2025. ’UMK:n voittaja on Erika Vikman: "Jos tällainen luottamus annettiin, aion tehdä kaikkeni"’. *Yle.fi*. Saatavilla osoitteessa: <https://yle.fi/a/74-20141734> [Viitattu 10.2.2025].

Kokkonen, Roy. 2021. ’Erika Vikmanin lauluntekijä paljastaa, kuinka Syntisten pöytä syntyi - yllättävä taho antoi palautetta’. *Voice.fi*. Saatavilla osoitteessa: <https://www.voice.fi/viihde/a-211180> [Viitattu 10.2.2025].

Kuronen, Aino. 2024. ”Miehenä olisin jo kadehdittu playboy”: Naisen seksuaalisuus Erika Vikmanin lyriikoissa.” Kandidaatintutkielma, Tampereen yliopisto. Saatavilla osoitteessa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/162370/KuronenAino.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [Viitattu 7.2.2025].

Launonen, Samuli. 2023. ’Saako ruskea olla queer? Isaac Senen ”Kuuma jäbä” -teoksen ehdot suomalaisen popmusiikin mediakehyksissä’ Pro gradu, Turun yliopisto. Saatavilla osoitteessa: https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/176434/Launonen_Samuli_opinnayte.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 7.2.2025]

Lehtola, Petri & Timonen, Jenny. 2025. ’Erika Vikman on tangokuningatar, joka istui syntisten pöytään’. *Yle.fi*. Saatavilla osoitteessa: <https://yle.fi/a/20-10008261> [Viitattu 13.2.2025].

Musiikkituottajat — IFPI Finland ry. 2025. 'Suomen virallinen lista: Erika Vikman, Syntisten pöytä [verkkojulkaisu]' *ifpi.fi*. Saatavilla osoitteessa: <https://ifpi.fi/lista/artistit/erika-vikman/kappale/syntisten-poyta/> [Viitattu 10.2.2025]

Naski, Vilma. 2021. *Uhkapelillä kohti jäävuorta: Brexit-metaforat Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa 2016–2019*. Pro gradu, Turun yliopisto. Saatavilla osoitteessa: https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/152930/Naski_Vilma_opinnayte.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 7.2.2025].

Oinonen, Ilari. 2019. "Onks tää nyt ihan tuhoon tuomittu idea?" *Sävellysprosessi, musiikkikappale ja tekijä modernin populaarimusiikin yhteiskirjoitussessioissa*. Pro gradu, Turun yliopisto. Saatavilla osoitteessa: https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/147665/Oinonen_Ilari_pro_gradu_tutkielma.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 7.2.2025]

Ruutu, Aino. 2023. *Feminismidiskurssit Ylen feminismiä käsittelevillä uutissivustoilla*. Pro gradu, Helsingin yliopisto. Saatavilla osoitteessa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/73a5f115-af26-4c4b-939b-c721169a4f61/content> [Viitattu 11.2.2025].

Salmi, Virpi. 2021. 'Erika Vikman murskaa normeja: "Haluan vapauttaa ihmiset päänsisäisistä stigmoista"'. *Gloria.fi*. Saatavilla osoitteessa: <https://www.gloria.fi/artikkeli/ihmiset/erika-vikman-murskaa-normeja-haluan-vapauttaa-ihmiset-paansisaisista-stigmoista> [Viitattu 11.2.2025].

Suomen Piipaseura, Suomen evankelis-luterilainen kirkko. 2024. 'Raamattu [verkkojulkaisu]' *Raamattu.fi*. Saatavilla osoitteessa: <https://www.raamattu.fi/> [Viitattu 10.2.2025]

Tieteen termipankki. 2025: 'Kielitiede:käsittemetafora.' Saatavilla osoitteessa: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:käsittemetafora.>) [Viitattu 12.2.2025].

Tilastokeskus. 2019. 'Suomen virallinen tilasto (SVT): Vapaa-ajan osallistuminen [verkkojulkaisu]' *Tilastokeskus*. Saatavilla osoitteessa: https://stat.fi/til/vpa/2017/04/vpa_2017_04_2019-05-22_kat_003_fi.html [Viitattu 12.2.2025].

Urtti, Emmi. 2019. *Karskeja sankarimiehiä ja avuttomia, kauniita neitoja? Feministinen diskurssianalyysi miehuuden ja naiseuden rakentumisesta Indiana Jones -elokuvissa*. Pro gradu, Jyväskylän yliopisto. Saatavilla osoitteessa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/63524/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201904172207.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu 10.2.2025].

Vakkala, Tiia. 2025. *'Rikollinen elämä metaforana'* Pro gradu, Oulun yliopisto. Saatavilla osoitteessa: <https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/54230/nbnfioulu-202502171720.pdf?sequence=1> [Viitattu 12.5.2025]

Vanha-Majamaa, Anton. 2020. 'Kommentti: Erika Vikmanin Cicciolina on UMK-historian isoimpia hittejä, mutta Euroviisuihin sillä ei ole asiaa' *Yle.fi*. Saatavilla osoitteessa: <https://yle.fi/aihe/a/20-296988> [Viitattu 11.2.2025]

VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. Saatavilla osoitteessa: <https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php> [Viitattu 7.2.2025]

Yleisradio, Uuden Musiikin kilpailu. 2025. ”Erika Vikmanin ura kuvina | #eurovision #erikavision”. *Yle Areena*. Saatavilla osoitteessa: <https://areena.yle.fi/1-74387457> [Viitattu 14.5.2025]

Yleisradio, Uuden musiikin kilpailu. 2025. ”Kohti UMK:ta — Erika Vikman”. *Yle Areena*. Saatavilla osoitteessa: <https://areena.yle.fi/1-72692454> [Viitattu 14.2.2025]